

SELEST ING

Sve što
ti nikad
nisam rekla

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Celeste Ng

EVERYTHING I NEVER TOLD YOU

Copyright © 2014 by Celeste Ng

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sve što
ti nikad
nisam rekla

Prvo poglavlje

Lidija je mrtva. Ali oni to još ne znaju. Godine 1977, trećeg maja, u pola sedam ujutru, niko ne zna ništa osim jedne nedužne činjenice: Lidija kasni na doručak. Kao i uvek, njena majka joj je pored činiye sa žitaricama stavila naoštrenu olovku i Lidijin domaći iz fizike na kome je štriklirala šest zadataka. Lidijin otac se vozi na posao i sluša radio *WXXP – Najbolji izvor vesti severozapadnog Ohaja*, nervirajući se zbog krčanja. Lidijin brat zeva na stepenicama, i dalje zaokupljen ostacima sna. A Lidijina sestra razrogačenih očiju sedi na stolici u uglu kuhinje, pogrbljena nad kukuruznim pahuljicama, polako sisa jednu po jednu dok joj se ne rastvore u ustima i čeka da se Lidija pojavi. Ona konačno primećuje: „Lidija danas odugovlači.“

Na spratu Merilin otvara vrata ćerkine sobe. Odmah vidi da niko nije spavao u krevetu: uglovi čaršava i dalje

su uredno zategnuti ispod jorgana, jastuk je i dalje debeljuškast i ispupčen. Sve osim toga izgleda uobičajeno. Reb-raste pantalone boje senfa leže na podu pored jedne čarape na pruge u duginim bojama. Niz medalja s takmičenja u prirodnim naukama, razglednica s Ajnštajnovim likom. Lidijin izgužvani ranac prostrt je na podu plakara, a zelena torba za knjige klonula uz radni sto. Njena bočica parfema *Bejbi soft* stoji na komodi, a vazduh je još uvek zasićen slatkim mirisom pudera i voljene bebe. Ali Lidije nema.

Merilin zatvara oči. Kad ih ponovo otvori, možda će Lidija biti tu, kao i uvek, s pokrivačem navučenim preko glave i pramenovima kose što izviruju. Mrzovoljno klupko ispod jorgana koje joj je malopre nekako promaklo. *Bila sam u kupatilu, mama. Sišla sam da popijem malo vode. Sve vreme sam ležala ovde.* Naravno, kad je ponovo pogledala, ništa se nije promenilo. Navučene zavese svetlucaju kao ugašeni televizijski ekran.

U prizemlju se zaustavlja na kuhinjskim vratima, držeći se obema rukama za dovratik. Njena ćutnja govori sve. „Pogledaću napolju“, kaže napokon. „Možda je iz nekog razloga...“ Ne podiže pogled s poda dok ide prema ulaznim vratima, kao da bi Lidijine stope mogle biti utisnute u ćilim.

Nejt kaže Hani: „Sinoć je bila u svojoj sobi. Čuo sam da joj svira radio. U pola dvanaest.“ Ućuta, setivši se da joj nije pozeleo laku noć.

„Mogu li da te otmu kad imaš šesnaest godina?“, pita Hana.

Nejt kašikom gurka činiju. Kukuruzne pahuljice se nadimaju pa tonu u zamućeno mleko.

Majka se vraća u kuhinju. U tom divnom deliću sekunde, Nejt je odahnuo: eto je Lidija, zdrava i prava. To se ponekad dešava – njih dve toliko liče da ih ljudi pomešaju kad ih vide krajičkom oka: ista vilinska brada, visoke jagodice, jamica u levom obrazu, ista krhka građa. Samo je boja kose drugačija, Lidijina je gavrancrna, a majčina boje meda. On i Hana su povukli na oca – jednom ih je neka žena zastavila u bakalnici i pitala jesu li Kinezi. Kad su odgovorili da jesu, ne želeći da ulaze u pojedinosti, mudro je klimnula glavom. „Znala sam“, rekla je. „Po očima.“ Vrhovima prstiju je povukla uglove očiju. Ali Lidija je prkosila geneti i nasledila majčine plave oči. Znali su da je to još jedan razlog što je mamina mezimica. Kao i oče.

Utom Lidija podiže ruku do čela i ponovo se pretvara u njihovu majku.

„Automobil je još tu“, kaže, ali Nejt je to ionako znao. Lidija ne može da vozi; nije još položila vožnju. Prošle nedelje ih je sve iznenadila kad je pala, a otac joj ne dozvoljava da sedne za volan dok ne položi. Nejt meša pahuljice, koje su se pretvorile u gust talog na dnu činije. Sat u predsoblju otkucava sedam i trideset. Niko se ne pomera.

„Hoćemo li danas ići u školu?“, pita Hana.

Merilin okleva. Zatim prilazi tašni i vadi privezak s ključevima, glumeći svrsishodnost. „Oboje ste propustili autobus. Nejte, uzmi moja kola i usput odbaci Hanu.“ Potom dodaje: „Ne brinite. Saznaćemo šta se dešava.“ Ne gleda ni jedno ni drugo. A ni oni ne gledaju nju.

Deca odlaze, a majka uzima šolju iz kredenca, pokušavajući da umiri drhtave ruke. Pre mnogo godina, kad je Lidija bila beba, Merilin ju je jednom ostavila da se igra

na pokrivaču na podu dnevne sobe i otišla u kuhinju po šolju čaja. Imala je samo jedanaest meseci. Merilin je skinula čajnik sa šporeta, okrenula se i ugledala Lidiju kako stoji na vratima. Trgla se i spustila ruku na vruću ringlu. Crvena, vijugava opekotina iskočila joj je na dlanu. Prine-la ju je usnama i pogledala ćerku očima punim suza. Lidi-ja je stajala i izgledala neobično pažljivo, kao da prvi put vidi kuhinju. Merilin nije pomislila da je propustila te prve korake ili da joj je ćerka porasla. Misao koja joj je proletela kroz glavu nije bila: *Kako sam to mogla da propustim?*, već: *Šta si još krila?* Nejt je ustajao, teturao se, padao pa pravio kratke nesigurne korake pred njom, ali nije se sećala da je Lidija uopšte pokušala da stane na noge. Međutim, izgledala je veoma sigurno na bosim stopalima, majušni prsti jedva su joj izvirivali iz naboranih rukava odelca. Merilin joj je često okretala leđa, otvarala frižider ili slagala veš. Lidija je mogla da prohoda pre nekoliko nedelja dok je bila nagnuta nad šerpom, a ona to ne bi znala.

Podigla je ćerku, zagladila joj kosu i rekla joj da je veoma pametna, da će se njen otac ponositi kad dođe kući. Ali osećala se kao da je našla zaključana vrata u poznatoj sobi: Lidija je i dalje toliko mala da bi trebalo da puzi, a već ima tajne. Merilin može da je hrani, kupi i uvlači joj nožice u pidžamu, ali neki delovi njenog života već su zaklonjeni. Poljubila je Lidiju u obraz i privukla je k sebi, pokušavajući da se ugreje uz ćerkino majušno telo.

Merilin sad pijucka čaj i seća se tog iznenađenja.

Broj telefona srednje škole zakačen je za plutanu tablu pored frižidera. Merilin skida papir i okreće broj, vrti kabl oko prsta dok zvoni.

„Srednja škola Midlvud“, javlja se sekretarica posle četvrtog zvona. „Doti na vezi.“

Seća se Doti: žene građene poput velikog jastuka koja i dalje nosi crvenu kosu u visokoj punđi iako je već počela da je gubi. „Dobro jutro“, počinje pa se koleba. „Je li moja ćerka došla na čas?“

Doti uljudno coku s nestrpljenjem. „A s kim razgovaram, moliću lepo?“

Potrebno joj je nekoliko trenutaka da se seti sopstvenog imena. „Merilin. Merilin Li. Moja ćerka je Lidija Li. Drugi razred.“

„Sačekajte da pogledam njen raspored. Prvi čas...“, zastaje. „Fizika za treći razred?“

„Tako je. S profesorom Kelijem.“

„Poslaću nekoga da trkne do učionice i proverí.“ Čuje se udarac dok sekretarica spušta slušalicu na sto.

Merilin zuri u svoju šolju, u baricu vode na radnoj površini. Pre nekoliko godina je jedna devojčica otpuzala u šupu i ugušila se. Posle toga je policija svima poslala letak: *Ako ne možete da pronađete svoje dete, odmah ga potražite. Pogledajte u mašini za pranje i sušenje veša, prtljažniku automobila, šupi s alatom, svim mestima u koje bi moglo da otpuzi. Odmah pozovite policiju ako ne nađete dete.*

„Gospodo Li?“, javlja se sekretarica. „Vaša ćerka nije na prvom času. Zovete li da opravdate njen izostanak?“

Merilin prekida vezu ne odgovorivši. Spušta posetnicu s brojem telefona na radnu površinu. Mastilo se razmrljalo pod njenim vlažnim prstima i brojevi sad izgledaju razliveno kao na jakom vetru ili pod vodom.

Traži u svim sobama, otvara sve ormane. Zaviruje u praznu garažu: nema ničega osim mrlje ulja na betonu i slabog, opojnog mirisa benzina. Nije sigurna šta traži: otiske koji bi nešto odali? Trag od mrvica? Kad je imala dvanaest godina, nestala je jedna starija devojčica iz njene škole i ispostavilo se da je mrtva. Džini Baron. Imala je dvobojne oksford cipele za kojima je Merilin žudela. Džini je otišla u prodavnicu da ocu kupi cigarete i dva dana kasnije našli su njeno telo pored drumu, na pola puta do Šarlotsvila. Bila je naga i zadavljena.

Komeša joj se u glavi. Tek je počelo leto Semovog sina* – mada su novinari tek nedavno počeli da ga zovu tako – a novine su, čak i u Ohaju, naširoko pisale o novom ubistvu. Za nekoliko meseci, policija će uhvatiti Dejvida Berkovica i zemlja će se ponovo usredsrediti na druge stvari: na Elvisovu smrt, novi atari, Fonzi** koji preskače ajkulu. Međutim, u tom trenutku, kad su tamnokose Njujorčanke kupovale plave perike,*** Merilin se svet čini kao zastrašujuće mesto u kome nema pravila. Takve stvari se ne dešavaju ovde, podseća se. Ne u Midlvudu, koji nazivaju gradom iako je zapravo samo mali univerzitetski gradić s tri hiljade stanovnika, iz koga posle sat vremena vožnje stižete

* *Son of Sam* je ime nadenuto serijskom ubici Dejvidu Berkovicu pošto se jednom tako potpisao u pismu policijskom inspektoru. (Prim. prev.)

** Fonzi je junak serije *Happy Days* koji je u jednoj epizodi na vodenim skijama preskočio ajkulu. (Prim. prev.)

*** Berkovic je tobože davao prednost žrtvama s dugom tamnom kosom. (Prim. prev.)

samo u Toledo i u kome izlazak subotom uveče podrazumeva poligon za vožnju rolšua, kuglanu ili restoran s usluživanjem iz automobila, u kome je čak jezero Midlvud u centru grada zapravo samo veća bara. (Pogrešila je u vezi s tim: ono ima tri stotine metara u prečniku i duboko je.) Ipak, krsta joj se ježe, kao da joj bube gmižu po leđima.

Razgrće zavesu oko kade, prstenovi zveckaju uz šipku, zagleda se u belu zaobljenu kadu. Pretražuje sve kredence u kuhinji. Traži u ostavi, u plakaru s kaputima, u rerni. Zatim otvara frižider i zaviruje. Masline. Mleko. Piletina u kutiji od ružičastog kartona, glavica zelene salate, grozd boje žada. Dodiruje hladno staklo tegle s puterom od kikirikija pa zatvara vrata, odmahujući glavom. Kao da bi Lidija mogla da bude unutra.

Jutarnja sunčeva svetlost ispunjava kuću, kremasta kao kolač od limuna, osvetljava unutrašnju stranu kredenaca, praznih plakara i čistih golih podova. Merilin spušta pogled na šake, takođe prazne i gotovo svetlucave na sunčevoj svetlosti. Podiže slušalicu i zove muža.

Za Džejmsa je to samo još jedan utorak. Sedi u svom kabinetu, lupka olovkom o zube. Prelazi pogledom po redovima izmrljanih otkucanih slova: *Srbija je bila jedna od najmoćnijih baltičkih država*. Povlači crtu preko reči *baltičkih*, upisuje *balkanskih* i okreće stranicu. *Nadvojvodu Francuza Ferdinanda ubili su članovi Crne Ane*. Franca, pomišlja. *Crne ruke*. Jesi li studenti uopšte otvorili udžbenike? Zamislio je sebe pred tablom, sa štapom za pokazivanje u ruci i mapom Evrope iza sebe. „Amerika i svetski ratovi“

je uvodni predmet, te ne očekuje duboko znanje ni veliku pronicljivost. Samo osnovno razumevanje činjenica i jednog studenta koji ume pravilno da napiše *Čehoslovačka*.

Spušta ispitni rad, zapisuje broj bodova na prvoj stranici – šezdeset pet od sto – i zaokružuje ga. Svake godine studenti postaju uzbuđeni i nemirni kako se leto bliži; varnice neraspoloženja sevaju kao svetlosni signali pa se gase na zidovima amfiteatra bez prozora. Radovi im postaju bezvoljni, pasusi se prekidaju, nekad i usred rečenice kao da ne mogu da zadrže misao. Je li sve bilo uzalud, pita se. Sve beleške koje je brusio za predavanja, svi slajdovi u boji Makartura i Trumana i mape Gvadalkanala. Ništa više od smešnih imena kojima su se smejali, ceo predmet samo još jedan preduslov da skinu sa spiska pre nego što diplomiraju. Šta drugo može da očekuje od ovog mesta? Spušta rad na ostale i stavlja olovku na vrh. Kroz prozor vidi malo zeleno dvorište i tri momka u plavim farmerkama kako bacaju frizbi.

Kad je bio mlađi, i dalje asistent, ljudi su često mislili da je Džejms student. To se nije desilo već godinama. Sledećeg proleća će napuniti četrdeset šest; postao je stalni profesor i nekoliko srebrnih vlasi pomešalo se s crnim. Međutim, ljudi i dalje misle da je on nešto što nije. Jednom je rektorova sekretarica pomislila da je diplomata iz Japana i pitala ga je li let iz Tokija bio prijatan. Uživa u iznenađenju na licima ljudi kad im kaže da je profesor američke istorije. „Pa, ja *jesam* Amerikanac“, rekao bi odbrambenim tonom kad bi ljudi zatreptali.

Neko kuca: njegova asistentkinja Luiza s hrpom radova.

„Profesore Li. Nisam htela da smetam, ali vrata su bila otvorena.“ Spušta radove na njegov radni sto i zastaje. „Nisu preterano dobri.“

„Ni moja polovina nije mnogo bolja. Nadao sam se da su sve desetke u vašoj gomili.“

Luiza se nasmejala. Kad ju je prvi put video, poslednjeg semestra postdiplomskih studija, iznenadila ga je. Otpozadi je izgledala kao njegova ćerka: imale su gotovo istu kosu, tamnu, sjajnu, dugu do lopatica, isti sedeći stav s lakтовima uz telo. Međutim, kad se okrenula, lice joj je bilo potpuno drugačije, usko za razliku od Lidijinog širokog, oči smeđe i odlučne. „Profesore Li?“, rekla je i pružila mu ruku. „Ja sam Luiza Čen.“ Osamnaest godina na koledžu Midlvud, a ona je bila prva azijska studentkinja. Nije ni shvatio da se osmehnuo.

Nedelju dana kasnije, došla je u njegov kabinet. „Je li to vaša porodica?“, pitala je i okrenula fotografiju na radnom stolu prema sebi. Čitala je dok ju je gledala. Svi reaguju isto, zato je Džejms i držao fotografiju na stolu. Posmatrao ju je dok je prelazila pogledom s njegovog lica na fotografiji na njegovu ženu, decu pa natrag na njegovo. „Oh“, rekla je posle nekoliko trenutaka. Video je kako pokušava da sakrije koliko se zbunila. „Vaša žena – nije Kineskinja?“

To svi pitaju. Ali očekivao je nešto drugo od nje.

„Ne“, odgovorio je i ispravio ram kako bi stajao pod savršenim uglom od četrdeset pet stepeni s prednjom ivicom stola. „Nije.“

Ipak, na kraju jesenjeg semestra zamolio ju je da mu pomogne u ocenjivanju. A u aprilu ju je pitao da mu bude asistentkinja na letnjim kursevima.

„Nadam se da će polaznici letnjeg kursa biti bolji“, kaže Luiza. „Nekoliko studenata je tvrdilo kako se željeznica Kejptaun–Kairo nalazi u Evropi. Iznenadujuće je njihovo nepoznavanje geografije s obzirom na to da su na koledžu.“

„Pa, ovo nije Harvard, to je jasno“, odgovara Džejms. Spaja dve hrpe radova i poravnava ih, kao špil karata, na radnom stolu. „Ponekad se pitam nije li sve gubljenije vremena.“

„Ne možete kriviti sebe ako se studenti ne trude. I nisu svi toliko loši. Nekoliko njih je dobilo desetke.“ Luiza trepne, odjednom ozbiljna. „Vaš život nije protraćen.“

Džejms je mislio samo na uvodni predmet, na podučavanje studenata kojima nije stalo da nauče ni osnovno gradivo, iz godine u godinu. Luiza ima dvadeset tri godine, pomišlja; ona ne zna ništa o životu, protraćenom ili ne. Ali lepo je to čuti.

„Ne mrdajte“, reče. „Imate nešto u kosi.“ Kosa joj je hladna i vlažna, nije se sasvim osušila od jutarnjeg tuširanja. Luiza se ukoči, pogleda usredsređenog na njegovo lice. Nije latica cveta, kao što je prvo pomislio, već bubamara. Podiže je, a ona se pomera na žutim nožicama nalik nitima pa mu se naglavačke obesi s nokta.

„Prokletinja ima svugde u ovo doba godine“, začu se glas s vrata. Džejms podiže pogled prema Stenliju Hjuitu. Ne voli Stena – rumenog, debelog čoveka koji govori glasno i sporo kao da je nagluv i priča glupe viceve koji počinju s *Džordž Vašington, Bafalo Bil i Spiro Egnju ulaze u krčmu...*

„Treba li ti nešto, Stene?“, pita. Veoma je svestan svoje šake s ispruženim palcem i kažiprstom, kao da upire pištoljem u Luizino rame, tako da je spušta.

„Samo sam hteo da te pitam za dekanovo poslednje cirkularno pismo“, odgovara Sten i podiže list papira. „Nisam hteo da prekidam.“

„Ionako moram da krenem“, javi se Luiza. „Želim vam prijatno prepodne, profesore Li. Vidimo se sutra. I vama prijatan dan, profesore Hjuite.“ Kad se progurala pored Stenlija, Džejms je primetio da je pocrvenela, te se i njemu lice zažarilo. Kad je izašla, Stenli je seo na ivicu radnog stola.

„Zgodna cura“, kaže. „Hoće li ti biti asistentkinja i preko leta?“

„Hoće.“ Džejms širi šaku jer mu bubamara prelazi na vrh prsta i vijuga ukrug. Želi da zarije pesnicu usred Stenlijevog keza, da oseti njegove nakrive prednje zube na zglobovima prstiju. Umesto toga, palcem gnječi bubamaru. Oklop mu puca između prstiju, kao ljuska kokica, a insekt se raspada u prah boje sumpora. Stenli i dalje prelazi prstom po hrbatima Džejmsovih knjiga. Kasnije će Džejms žudeti za spokojem tog trenutka kad nije znao ništa, za tom poslednjom sekundom kad mu je Stenov podrugljivi osmeh bio najveća nevolja na pameti. Ali tada, kad je telefon zazvonio, toliko mu je laknulo zbog tog prekida da isprva nije primetio koliko je Merilinin glas uzrujan.

„Džejmse“, kaže ona, „možeš li da se vratiš kući?“

Policija im govori kako mnogi tinejdžeri napuste kuću bez upozorenja. Kažu da se devojčice često ljute na roditelje

iako oni to i ne znaju. Nejt gleda kako kruže po sobi njegove sestre. Očekivao je talk i peruške, pse tragače, lupe. Umesto toga, policajci samo *gledaju*: postere iznad njenog radnog stola, cipele na podu, poluotvorenu torbu za knjige. A onda mlađi policajac spušta dlan na zaokrugljeni ružičasti poklopac Lidijinog parfema, kao da obuhvata dečju glavu.

Većina slučajeva nestalih devojaka reši se u roku od dvadeset četiri sata, kaže stariji policajac. Devojke se same vrate kući.

„Šta to znači?“, pita Nejt. „*Većina*? Šta to znači?“

Policajac ga gleda preko debelih okruglih naočara. „U ogromnoj većini slučajeva“, kaže.

„Osamdeset odsto?“, navaljuje Nejt. „Devedeset? Devedeset pet?“

„Najtane“, opominje ga Džejms. „Dosta je bilo. Pusti policajca Fiska da radi svoj posao.“

Mlađi policajac zapisuje činjenice u beležnicu: Lidija Elizabet Li, šesnaest godina, poslednji put viđena u ponedeljak drugog maja, cvetna haljina koja se vezuje oko vrata, roditelji Džejms i Merilin Li. Utom se policajac Fisk pomno zagleda u Džejmsa jer se jedno sećanje pomalja.

„Nego, i vaša supruga je svojevremeno nestala?“, kaže. „Sećam se tog slučaja. Šezdeset šeste, zar ne?“

Džejms oseća kako mu se toplina razliva po potiljku, kao da mu znoj kaplje iza ušiju. Sad mu je drago što je Merilin ostala da čeka pored telefona u prizemlju. „To je bio nespোরазум“, odgovara kruto. „Moja supruga i ja se nismo dobro razumeli. Porodična stvar.“

„U redu.“ Stariji policajac vadi beležnicu i zapisuje nešto. Džejms dobuje po ivici Lidijinog radnog stola.

„Još nešto?“

U kuhinji policajci listaju porodične albume, traže jasnu fotografiju. „Ova“, kaže Hana, upirući prstom. Slika je napravljena prošlog Božića. Lidiya je bila natmurena i Nejt je pokušavao da je razvedri, da joj foto-aparatom iznudi osmeh. Nije uspeo. Bila je sama na fotografiji: sedela je pored jelke, leđima naslonjena na zid, prkosnog izraza lica. Njen direktni pogled, pravo iz papira, bez naznačke profila, pitao je: *Šta gledaš?* Nejt nije razaznao njene plave zenice od crnila dužica, oči su joj izgledale kao crne rupe na sjajnom papiru. Kad je uzeo fotografije iz radnje, pokajao se što je uhvatio taj trenutak, taj grubi pogled na sestrinom licu. Ali sad, dok gleda fotografiju u Haninoj ruci, mora priznati da liči na nju – bar je tako izgledala kad ju je poslednji put video.

„Nemoj tu“, protivi se Džejms. „Vidi kakav je Lidijin izraz lica. Ljudi će pomisliti da stalno tako izgleda. Izaberi neku lepšu.“ Okreće nekoliko stranica i izvlači poslednju sliku. „Ova je bolja.“

Za njen šesnaesti rođendan, nedelju dana ranije, Lidiya je sedela za stolom i osmehivala se, usana namazanih karminom. Iako joj je lice bilo okrenuto prema aparatu, gledala je nešto izvan bele margine fotografije. Šta je tako smešno?, zapitao se Nejt. Ne seća se da li ju je on nasmejao, da li je njihov otac rekao nešto ili se Lidiya samo smejala nečemu što niko od njih nije znao. Izgleda kao manekenka iz neke reklame, tamnih i oštih usana, držeći tanjir

torte sa savršenom glazurom u krhkoj šaci dok se neverovatno lepo provodi.

Džejms gura fotografiju preko stola prema policajcima. Mlađi je stavlja u smeđu kovertu i ustaje.

„Ova će poslužiti“, kaže. „Napravićemo letak za slučaj da se ne vrati do sutra. Ne brinite. Siguran sam da će se vratiti.“ Ostavlja tačnicu pljuvačke na albumu i Hana je briše prstom.

„Ona ne bi tek tako otišla“, javlja se Merilin. „Šta ako je to delo nekog ludaka? Nekog psihopate koji otima devojke?“ Rukom pokazuje na jutarnje novine što još stoje nasred stola.

„Pokušajte da ne brinete“, govori policajac Fisk. „Takve stvari se gotovo nikad ne dešavaju. U ogromnoj većini slučajeva...“ Pogleda Nejta pa se nakašlje. „Devojke se gotovo uvek vrate kući.“

Kad su policajci otišli, Merilin i Džejms su seli s listom papira pred sobom. Policija je predložila da pozovu sve Lidijine drugarice, bilo koga ko bi mogao da zna kuda je otišla. Zajedno su sastavili spisak: Pem Sonders. Džen Pitman. Šeli Brajerli. Nejt se ne meša, ali te devojke nikad nisu bile Lidijine drugarice. Ona je u grupi s njima još od jaslica i povremeno pričaju telefonom, kikoću se i ciče, a Lidija viče: „Kapiram.“ Nekad uveče sedi satima na prozorskom sedištu na odmorištu, s telefonom u krilu i slušalicom zaglavljenom između uva i ramena. Kad joj roditelji prolaze, ona zaverenički spušta glas i vrti kabl oko malog prsta sve dok se ne udalje. Nejt zna da roditelji zbog toga tako samouvereno pišu njihova imena na spisak.

Ali Nejt je viđao Lidiju u školi, kako je sedela u menzi i ćutala dok su ostali ćaskali, kako je tiho vraćala svesku u torbu kad bi prepisali njen domaći zadatak. Posle škole, sama je dolazila do autobusa i bez reči sedela do njega. Jednom je ostao na vezi kad je Lidija podigla slušalicu i nije čuo ogovaranje, već sestrin glas kako poslušno nabraja zadatke – *pročitati prvi čin Otela, uraditi neparne zadatke u petom poglavlju* – pa tišinu posle škljoca koji je označio prekid veze. Sutradan, dok je Lidija sedela sklopčana na prozorskom sedištu sa slušalicom na uvu, podigao je slušalicu u kuhinji i čuo samo zvonjavu. Lidija nikad nije imala prijatelje, ali roditelji to ne znaju. Kad bi je otac pitao: „Lidija, kako je Pem?“, ona bi odgovorila: „Odlično, upravo su je primili u čirlidersice“, a Nejt nije govorio ništa. Bio je zapanjen što joj je izraz lica tako miran, što laže a da ne trepne.

Međutim, sad to ne može reći roditeljima. Gleda majku dok žvrlja imena na poledini starog recepta pa se okreće prema njemu i Hani. „Pada li vam još neko na pamet?“, pita. On pomišlja na Džeka i odgovara: „Ne.“

Lidija je celog proleća visila sa Džekom – ili je bilo obrnuto. Maltene svakog poslepodneva vozikala se u njegovoj bubi, dolazila kući tik pred večeru i pretvarala se da je sve vreme bila u školi. Niotkuda se stvorilo to prijateljstvo – Nejt je odbijao da upotrebi bilo koju drugu reč. Džek i njegova majka žive na uglu od prvog razreda i Nejt je svoje-vremeno mislio da bi mogli da se druže. Nije ispalo tako. Džek ga je ponizio pred drugom decom, smejao se kad je Nejtova majka nestala, kad je mislio da se ona nikad neće vratiti. Kao da Džek ima prava da kaže bilo šta s obzirom

na to da on nema oca. Svi susedi su šaputali o tome kad su se Vulfovi doselili, kako je Dženet Vulf *razvedena*, kako je Džek bez nadzora dok ona radi noćne smene u bolnici. Tog leta su šaputali i o Nejtovim roditeljima – ali Nejtova majka se vratila. Džekova majka je i dalje bila razvedena. A Džek je i dalje bio bez nadzora.

A sad? Koliko prošle nedelje se vraćao kući iz prodavnice i video je Džeka kako šeta onog njegovog psa. Obišao je jezero i taman je hteo da skrene u njihovu malu slepu ulicu kad je video Džeka, visokog i vitkog, na stazi. Njegov pas je trčao prema jednom drvetu. Džek je nosio staru izbledelu majicu i tamnoplave kovrdže bile su mu razbarušene. Kad se Nejt provezao pored njega, Džek je podigao pogled i jedva primetno klimnuo glavom, s cigaretom obešenom u uglu usana. Taj gest nije bio pozdrav, već prepoznavanje, pomislio je Nejt. Pas ga je pogledao u oči i nehajno podigao nogu. A Lidija je provela celo proleće s njim.

Ako sad kaže nešto, misli Nejt, pitaće: *Zašto nismo ranije saznali za to?* Moraće da objašnjava kako je svaki put kad je rekao da Lidija uči kod drugarice ili da je ostala da radi matematiku, zapravo mislio: *Ona je sa Džekom, Vozi se Džekovim kolima ili Ona je s njim boga pitaj gde.* A povrh svega: ako izgovori Džekovo ime, priznaće nešto što ne želi. Da je Džek uopšte bio deo Lidijinog života, da je mesecima bio deo njenog života.

S druge strane stola, Merilin traži brojeve u telefonskom imeniku i čita ih naglas; Džejms polako i pažljivo jednim prstom okreće brojčanik. Sa svakim pozivom mu glas postaje sve zbunjeniji: *Ne? Nije ti ništa spominjala, nikakve*

planove? O, dobro. Pa, hvala u svakom slučaju. Nejt gleda površinu kuhinjskog stola i otvoreni album ispred njega. Izvađena fotografija ostavila je prazninu na stranici, bezbojni plastični prozor pokazuje praznu belinu. Majka prelazi šakom po hrbatu telefonskog imenika i na prstu joj se stvara siva mrlja. Pod okriljem stolnjaka, Hana pruža noge i jednim prstom dodiruje Nejtov. Uteha prstom. Ali on ne podiže pogled. Umesto toga, zatvara album. Naspram njega, Merilin štriklira još jedno ime sa spiska.

Pošto je pozvao i poslednji broj, Džejms spušta slušalicu. Uzima papirić od Merilin i povlači liniju preko imena Karen Adler, presekavši K na dva uredna V. I dalje vidi ime ispod crte. Karen Adler. Merilin nikad nije puštala Lidiju da izlazi vikendom sve dok ne završi sve domaće zadatke – a tad je uglavnom već bila nedelja posle podne. Ponekad se Lidija nedeljom nalazila s drugaricama u tržnom centru, ogrebaivši se za vožnju: „Nekoliko nas ide u bioskop. *Eni Hol*. Karen *umire* od želje da gleda taj film.“ On bi izvadio deseticu iz novčanika i gurnuo je preko stola, što je značilo: *Dobro, idi i lepo se provedi*. Sad shvata da nikad nije video ulaznicu, da je Lidija, koliko se seća, uvek stajala sama na ivičnjaku kad bi došao da je poveze kući. Više puta je zastao u dnu stepeništa i osmehnuo se kad su Lidijine reči doplutale s odmorišta: „O bože, *znam*. I šta je onda rekla?“ Ali sad zna da ona godinama nije pozvala Karen, Pem ili Džen. Sad razmišlja o onim dugim poslepodnevima, kad je mislio da je ostala da uči posle časova. Velike praznine kad je mogla biti bilo gde i da radi bilo šta. Utom Džejms shvata da je prekrio ime Karen Adler rešetkom od crnog mastila.

Ponovo podiže slušalicu i okreće broj. „Policajca Fiska, molim vas. Da, Džejms Li ovde. Zvali smo sve Lidijine...“, zastaje. „Sve poznanike iz škole. Ne, ništa. U redu, hvala. Da, hoćemo.“

„Poslaće jednog policajca da je potraži“, kaže, spuštajući slušalicu. „Rekli su da ostavimo telefonsku vezu slobodnu za slučaj da pozove.“

Vreme za večeru dolazi i prolazi, ali nikome ne pada na pamet da jede. To im deluje kao nešto što rade samo ljudi u filmovima, nešto lepo i ukrasno, čitav čin podizanja viljuške do usta. Svojevrsni obred bez smisla. Telefon ne zvoni. U ponoć Džejms šalje decu na spavanje. Iako se ne protive, on stoji u dnu stepenica sve dok se ne popnu. „Kladimo se u dvadeset dolara da će Lidija zvati pre ponoći“, kaže, malkice preveselo. Niko se ne smeje. Telefon i dalje ne zvoni.

Nejt zatvara vrata svoje sobe i okleva. Želi da pronade Džeka – siguran je da on zna gde je Lidija. Ali ne može da se išunja dok su mu roditelji budni. Majka mu je već na ivici živaca, trza se kad god se motor frižidera oglasi. U svakom slučaju, kroz prozor vidi da je kuća Vulfovih u mraku. Prilaz u kome je obično parkirana Džekova siva buba sad je prazan. Kao i uvek, Džekova majka je zaboravila da ostavi upaljeno svetlo nad ulaznim vratima.

Pokušava da misli: je li Lidija sinoć izgledala čudno? Odsustvovao je četiri dana, sam prvi put u životu, posetio je Harvard – Harvard! – gde će poći na jesen. Tih poslednjih dana nastave pre perioda za uživanje u preporučenoj dopunskoj literaturi – „Dve nedelje bubanja i žurki pre ispita“, objasnio mu je Endi, student koji mu je bio

domaćin – u studentskom gradu je vladalo nemirno, gotovo praznično raspoloženje. Celog vikenda je šetao ispunjen strahopoštovanjem i pokušavao sve da upije: stubove sa žlebovima, crvenu opeku zgrada naspram svetlozele-nih travnjaka, slatki miris krede koji je zaostao u svakoj učionici. Odlučni koraci svih oko njega, kao da znaju da su predodređeni za nešto veliko. U petak je proveo noć u vreći za spavanje na podu Endijeve sobe i probudio se u jedan kad je njegov cimer Ves ušao sa svojom devojkom. Svetlo se upalilo i Nejt se ukočio, trepćući prema vratima na kojima su iz zaslepljujuće izmaglice izronili visok, bradat mladić i devojka koja ga je držala za ruku. Duga, crvena kosa padala joj je u talasima oko lica. „Izvin-i“, rekao je Ves i ugasio svetlo. Nejt je čuo kako pažljivo koračaju kroz dnevnu sobu prema Vesovoj. Nije zatvorio oči, već je pustio da se naviknu na mrak, misleći: *Dakle, ovako koledž izgleda.*

Sad se priseća prethodne večeri, kad je stigao kući na vreme za večeru. Lidija je bila u svojoj sobi. Kad je sišla i sela za sto, pitao ju je kako je provela poslednjih nekoliko dana. Slegla je ramenima i maltene nije ni podigla pogled s tanjira. Pretpostavio je da je to značilo *ništa novo*. Sad se ne seća ni je li mu rekla zdravo.

U svojoj sobi na tavanu, Hana se naginje preko ivice kreveta i uzima knjigu koju je stavila ispod njega. Lidijinu knjigu. *Buka i bes*. Napredni engleski. Nije namenjena učenicima petog razreda. Maznula ju je iz sestrine sobe pre nekoliko nedelja, a Lidija nije ni primetila. Protekle dve nedelje ju je lagano čitala, pomalo svake večeri, uživajući u rečima kao u bomboni s ukusom višnje. Međutim, večeras knjiga izgleda

drugačije. Shvatila je zbog čega tek kad je okrenula nekoliko stranica i došla do dela gde je juče stala. Lidiya je povremeno podvlačila reči i pisala beleške s časova. *Red naspram haosa. Pad južnjačkih aristokratskih vrednosti*. Posle te stranice, knjiga je bila netaknuta. Hana ju je prelistala do kraja: nema beležaka, nema žvrljanja, nema plavog mastila da razbije crnilo. Shvatila je da je stigla do dela na kome je Lidiya prestala da čita, te joj više i nije bilo do čitanja.

Sinoć je ležala budna i gledala kako mesec pluta nebom kao spori balon. Nije videla kako se kreće, ali kad bi okrenula glavu pa ponovo pogledala kroz prozor, opazila bi da se pomerio. Pomislila je kako će se uskoro nabosti na senku velike omorike u zadnjem dvorištu. Dugo je trajalo. Umalo nije zaspala kad je čula tih udarac i načas pomislila da je mesec zaista udario u drvo. Ali kad je pogledala napolje, mesec je nestao, jedan oblak ga je gotovo zaklonio. Njen sat koji sija u mraku pokazivao je dva ujutru.

Ležala je mirno, ne pomerajući ni nožne prste. Osluškiivala je. Zvučalo je kao da su se ulazna vrata zatvorila. Zaglavljuju se i moraš da ih gurneš kukom kako bi legla. *Provalnici!*, pomislila je. Kroz prozor je videla usamljenu priliku kako prelazi travnjak ispred kuće. Nije provalnik, već vitki obris koji se udaljava naspram tamne noći. Lidiya? Kroz glavu joj je prošla slika života bez sestre. Dobiće bolje mesto za stolom, kroz prozor će gledati grmlje jorgovana u bašti, preći će u veliku sobu na prvom spratu blizu ostalih. Za večerom će prvo njoj dodati krompir. Otac će se šaliti s njom, brat će joj se poveravati, majka joj upućivati najlepši osmeh. A onda je prilika stigla do ulice i nestala, te se zapitala da li ju je uopšte videla.

Sad, u svojoj sobi, Hana gleda u splet slova. To je bila Lidija, sad je sigurna u to. Treba li da kaže? Majka će se ljutiti što je Hana pustila Lidiju, njenu ljubimicu, da tek tako ode. A Nejt? Setila se kako su mu obrve bile skupljene celo več, kako je ne znajući šta radi toliko grizao usnu da je prokrvarila. I on bi se naljutio. Rekao bi: *Zašto nisi istrčala da je uhvatiš?* Ali nisam znala kuda će, šapuće Hana u mraku. Nisam znala da stvarno ide bilo kuda.

Džeims ponovo zove policiju u sredu ujutru. Ima li kakvih tragova? Proveravaju sve mogućnosti. Može li policajac da im kaže nešto, bilo šta? Oni i dalje očekuju da će se Lidija sama vratiti kući. Istražuju i, naravno, obaveštavajuće porodicu.

Džeims sluša i klima glavom iako zna da ga policajac Fisk ne vidi. Spušta slušalicu i naslanja se na stolicu, ne gledajući Merilin, Nejta ni Hanu. Ne mora ništa da im kaže: po njegovom izrazu lica jasno je da nema novosti.

Izgleda im pogrešno da rade bilo šta osim da čekaju. Deca ne odlaze u školu. Televizija, časopisi, radio: sve izgleda lakomisleno pred njihovim strahom. Napolju je sunčano, a vazduh je svež, ali niko ne predlaže da pređu na trem ili u baštu. Čak i kućni poslovi izgledaju pogrešno: usisivač bi mogao da usisa neki trag, mogli bi da izbrišu neki nagoveštaj ako podignu knjigu i vrata je na policu. Tako da porodica čeka. Sede za stolom, ne usuđuju se da pogledaju jedni druge u oči, zure u drvenu površinu stola kao da je divovski otisak prsta ili mapa koja pokazuje gde bi trebalo da traže.

Tek u sredu posle podne jedan prolaznik primećuje kako čamac na vesla pluta po jezeru. Jezero je služilo kao rezervoar pre mnogo godina, pre nego što je izgrađena vodozahvatna kula. Sad je uokvireno travom i leti je kupalište; deca skaču s drvenog mola, a radnik koji održava park odvezuje čamac za proslave rođendana i piknike. Niko ne obraća mnogo pažnje na to: konopac se odvezao, bezazlena šala. Nije hitno. Ostavlja se beleška da policajac ispita o čemu je reč; ostavlja se poruka nadzorniku parkova. Gotovo u ponoć, inspektor koji je pregledao nezavršene izveštaje dnevne smene povezuje ta dva slučaja i zove Lijeve da pita je li se Lidija ikad igrala u čamcu na jezeru.

„Naravno da nije“, odgovara Džejms. Lidija je odbijala, *odbijala*, da ide na časove plivanja. On je bio u plivačkoj ekipi kao tinejdžer, naučio je Nejta da pliva kad je ovaj imao samo tri godine. Prekasno je počeo s Lidijom. Već je imala pet godina kad ju je prvi put odveo na bazen, ušao u plići deo gde mu je voda jedva dopirala do pasa i čekao. Lidija nije htela ni da priđe vodi. U kupaćem kostimu je legla pored bazena i plakala sve dok Džejms konačno nije izašao, donji deo kupaćih gaća mu se cedio dok je gornji ostao suv. Obećao je da je neće terati da skoči. Čak i sad, iako je jezero veoma blizu, Lidija samo leti ulazi do člana, da spere prašinu sa stopala.

„Naravno da nije“, ponavlja Džejms. „Lidija ne zna da pliva.“ Tek kad to izgovori, shvata zašto policija pita. Kad je to rekao, cela porodica se naježila kao da je znala šta će policija otkriti.

Tek u četvrtak ujutru, odmah posle svitanja, policija pretražuje jezero i pronalazi je.

Drugo poglavlje

Kako je počelo? Kao i sve: majkama i očevima. Zbog Lidine majke i oca, zbog njihovih majki i očeva. Zato što je pre mnogo godina njena majka nestala i njen otac ju je vratio kući. Zato što je, više od svega, njena majka željela da se istakne; zato što je, više od svega, njen otac želeo da se uklopi. Zato što je i jedno i drugo bilo nemoguće.

Merilin je 1955. postala brucoškinja na Redklifu i prijavila se za uvod u fiziku. Njen tutor je pogledao spisak predmeta i zastao. Bio je to debeljuškasti čovek u odelu od tvida, s grimiznom leptir-mašnom i tamnosivim šeširrom spuštenog oboda na radnom stolu ispred sebe. „Zašto želite da učite fiziku?“, pitao je, a ona je stidljivo objasnila kako se nada da će postati doktorka. „Ne medicinska sestra?“, nasmejao se. Iz fascikle je izvadio njenu srednjoškolsku diplomu i proučio je. „Pa“, rekao je, „vidim da ste u srednjoj školi imali veoma dobre ocene iz fizike.“ Imala

je najvišu ocenu u odeljenju, zbog nje je prosek odeljenja bio odličan na svakom ispitu; obožavala je fiziku. Ali on to nije mogao znati. U diplomi je stajala samo petica. Zadržala je dah, čekajući, bojeći se da će joj reći kako su prirodne nauke preteške i da bi bilo bolje da se odluči za engleski jezik ili istoriju. U glavi je već spremila odgovor. Ali umesto toga je rekao: „Dobro onda, zašto ne biste pokušali s hemijom – ako mislite da ste dorasli tome“, potpisao joj raspored i pružio joj ga, tek tako.

Međutim, kad je ušla u laboratoriju, otkrila je da je jedina devojka među petnaest muškaraca. Profesor je cokuo i rekao: „Gospođice Voker, bolje bi bilo da vežete te zlatne uvojke.“ „Mogu li da ti upalim gorionik?“, pitao ju je jedan kolega. „Pusti da ti otvorim tu teglu.“ Kad je drugog dana polomila laboratorijsku posudu, trojica mladića dotrčala su do nje. „Pazi“, rekli su. „Bolje pusti da ti pomognemo.“ Uskoro je shvatila da sve počinje rečju *bolje*: „Bolje pusti da ja sipam tu kiselinu.“ „Bolji se odmakni – ovo bi moglo da prska.“ Trećeg dana je odlučila da im pokaže. Zahvalila je i odbila kad su ponudili da joj naprave pipetu. Potiskivala je široki osmeh dok su je gledali kako topi staklene cevčice nad Bunzenovim plamenikom i razvlači ih, kao gumene bombone, u savršene pipete što se sužavaju ka dnu. Njene kolege su ponekad prskale mantile i progorevale rupe sve do odela, a ona je sigurnim rukama merila kiseline. Njeni rastvori nikad nisu ključali kao vulkani od sode bikarbone. Njeni rezultati bili su najtačniji, njeni izveštaji najpotpuniji. Sredinom semestra je dobila najbolje ocene na svim ispitima i tutor je prestao da se podrugljivo smeška.

Uvek je volela da tako iznenađuje druge. U srednjoj školi je otišla kod direktora s jednim zahtevom: da pohađa časove tehničkog umesto domaćinstva. Bila je 1952, a istraživači su tek počeli da ispituju pilulu koja će zauvek promeniti živote žena – ali devojčice su i dalje nosile suknje u školi i njen zahtev je bio radikalniji u Virdžiniji. Sve učenice drugog razreda srednje škole morale su da pohađaju časove domaćinstva, a Merilina majka Doris Voker bila je jedina profesorka tog predmeta u školi Patrik Henri. Merilin je molila da pohađa časove tehničkog s nekoliko dečaka. Istakla je da se oba časa održavaju u isto vreme. Njen raspored neće trpeti. Direktor Toliver ju je dobro poznao; bila je najbolja u svom odeljenju – kako među devojčicama tako i među dečacima – od šestog razreda, a njena majka je godinama predavala u školi. Tako da je klimao glavom i osmehivao se dok je pričala. A onda je odmahnuo glavom.

„Žao mi je“, odgovorio je. „Ne možemo da napravimo izuzetak zbog bilo koga jer bi onda svi očekivali da ih izuzmem.“ Kad je video njen izraz lica, pružio je ruku preko stola i potapšao joj šaku. „Bilo bi ti teško da koristiš opremu na tehničkom“, dodao je. „I iskreno govoreći, gospođice Voker, devojka poput tebe skretala bi pažnju momcima.“ Znala je da je želeo da to zvuči kao kompliment. Međutim, znala je i da to nije kompliment. Osmehnula se i zahvalila mu što joj je posvetio vreme. Osmeh nije bio iskren i nisu joj se napravile jamice na obrazima.

Tako da je sela u poslednji red i čekala pozdravni govor koji je njena majka godinama držala na prvom času domaćinstva. Dobovala je prstima dok je njena majka obećavala

da će ih naučiti svemu što je jednoj *mladoj dami* potrebno da bi vodila domaćinstvo. Kao da bi domaćinstvo moglo da pobegne ako se ne vodi, pomislila je. Posmatrala je ostale devojčice u razredu, primetila koja gricka nokte, kojoj je džemper ućeban i koja blago zaudara na cigarete posle pauze za ručak. Videla je kako gospodin Lendis, nastavnik tehničkog, u učionici preko puta pokazuje kako se pravilno drži čekić.

Vođenje domaćinstva, pomislila je. Svakog dana je gledala drugarice iz razreda, trapave i s naprstkom na prstu, kako sisaju kraj konca i škilje dok ga uvlače u iglene uši. Mislila je o tome kako se njena majka uvek presvlači pre večere iako više nema muža koga bi zadivila svežim licem i nabranom haljinom. Majka je počela da predaje tek kad je otac otišao. Merilin je tad imala tri godine. Njene najjasnije uspomene na oca bile su dodir i miris: njegov boc-kavi obraz uz njen kad bi je podigao i aroma *Old spajsa* u nozdrvama. Nije se sećala njegovog odlaska, ali znala je da se to desilo. Svi su znali. A sad su manje-više svi zaboravili na to. Pridošlice u školi pretpostavljale su da je gospođa Voker udovica. A majka to nikad nije spominjala. I dalje je puderisala nos posle kuvanja i pre jela; i dalje je nanosila karmin pre nego što bi sišla u prizemlje da spremi doručak. Dakle, s razlogom se zove *vođenje domaćinstva*, pomislila je Merilin. Ponekad ume da pobegne. Na pismenom iz engleskog je napisala: *Ironija – protivrečan ishod događaja koji kao da se rugaju obećanju i valjanosti stvari* i dobila peticu.

Počela je da mrsi konac u šivaćoj mašini. Nije odvajala slojeve tkanine kad je sekla mustre, tako da je pravila

rezance. Njeni rajsferšlusi ispadali su iz haljina. Ubacivala je ljuske jajeta u smesu za palačinke; mešala so i šećer kad je pravila kolače. Jednog dana je ostavila peglu licem nadole na dasci, što nije ostavilo samo crnu izgoretinu na pokrivaču već je i napravilo dovoljno dima da se uključe raspršivači vode. Te večeri je njena majka pojela poslednji zalogaj krompira i uredno spustila nož i viljušku na tanjir.

„Znam šta pokušavaš da dokažeš“, rekla je. „Ali veruj mi, pašćeš razred ako tako nastaviš.“ Zatim je sakupila tanjire i odnela ih do sudopere.

Merilin nije ustala da joj pomogne kao što je obično činila. Gledala je kako majka stavlja kecelju s karnerima oko struka, kako jednim brzim pokretom vezuje mašnu. Pošto je oprala sve tanjire, isprala je ruke i nanela malo losiona za ruke iz bočice na radnoj površini. Zatim je prišla stolu, sklonila ćerki kosu s lica i poljubila je u čelo. Šake su joj mirisale na limun. Usne su joj bile suve i tople.

Do kraja života, to će biti Merilinina prva misao kad se seti majke. Majke koja nikad nije otišla dalje od rodnog grada udaljenog sto dvadeset kilometara od Šarlotsvila, koja je uvek nosila rukavice van kuće i koja je, koliko se sećala, nikad nije poslala u školu bez nečeg kvanog za doručak. Koja nikad nije spomenula Merilininog oca nakon što je otišao, već ju je sama podigla. Koja ju je, kad je Merilin dobila stipendiju za Redklif, dugo grčila i prošaputala: „Mnogo se ponosim tobom. Ne možeš da zamisliš koliko.“ A onda ju je pustila, zagledala joj se u lice, zadenula joj kosu iza ušiju i rekla: „Znaš, upoznaćeš mnogo divnih mladića s Harvarda.“